

Úvod do animační činnosti a její specifika / Marek Šobáň

Umění: prostor pro život a hru / Animátor umění / editor: Martina Friedlová

Stručný medailonek autora kapitoly: **Marek Šobáň** (*1970)

- novinář, muzejní pracovník, autor básní¹

Mgr. Šobáň vystudoval PdF UP v Olomouci obory Čj a Vv pro II. Stupeň ZŠ (1991-1996).

V období 1996-2000 zastával funkci předsedy a vedoucího lektora občanského sdružení *Studio*

Experiment-Estetika pro děti a mládež. Poté učil dva roky Čj a Vv na ZŠ. Dále vyučoval

na Katedře výtvarné výchovy PdF UP Olomouc akční, experimentální tvorbu a teorii vyučování

výtvarné výchovy-muzejní a galerijní animace (2002-2003). V současné době (od 2002) působí

jako **lektor animací v Muzeu umění Olomouc**. Od roku 2005 se průběžně podílí na různých

projektech či workshopech (např.: lektor projektu *Umění: prostor pro život a hru* na Katedře dějin umění FF UP Olomouc, jehož součástí je i kapitola, ze které jsou níže uvedené výpisky).

Také se aktivně věnuje **publikační činnosti** (od roku 2004): pracovní listy k výstavám, příspěvky do

sborníků či různých periodik², edukační a animační programy apod. V roce 2008 vydal útlou (31

stran) sbírku básní *Místopisy*^{3,4}.

¹ (KpWin SQL, 2012)

² Můžete si přečíst jeho internetový příspěvek:

ŠOBÁŇ, Marek. Oživená krajina. In Metodický portál RVP. Praha : [s.n.], 2006 [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW:<<http://www.rvp.cz/clanek/929>>.

³ Ukázky Šobáňových básní naleznete na:

ŠOBÁŇ, Marek. Místopisy. Listy. [Online] 2003. Dostupné z WWW:<<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=031&clanek=010303>>.

⁴ Celý odstavec viz.: (Šobáň, 2012)

Předmluva

Animátor umění se pohybuje mezi prostorem **odborným** a prostorem **laickým** – je jakýmsi neutrálním prostředníkem, který by měl s jistou dávkou obratnosti **propojit** oba tyto tábory, otevřít laikům nejen oči, ale i srdce a rozum pro kulturní povědomí a dědictví (náš život je totiž – ať chceme či ne – obklopen uměním/kulturou každý den).

... nacházet nové cesty pro pochopení města, obce a krajiny jako jedinečného prostoru umění a památek, nesoucího hmatatelné stopy naší kolektivní i soukromé paměti, nezbytné pro plný a šťastný životní pocit dnešního člověka.⁵

Nejsou dána přesná pravidla, jak by se animace měly vytvářet – spíše jde o originální **osobité přístupy** jednotlivých animátorů ke zpracovávaným artefaktům – tzn. v tomto oboru je bezpočet možností – dalo by se říci, že jde o velmi **hravou** profesi. Lze využívat nejen výtvarných metod, ale např. dramatických apod. – s nadsázkou lze říci, že „meze se animacím nekladou“.

Animační aktivity by měly **zkracovat divákův netečný odstup** k umění – nejde o to, si pouze umění prohlížet, ale i **zažívat** a něco se o něm **dozvědět** (přínos!).

***Struktura animace** se dá zobecnit do tří bodů: vstupní evokace, hlavní pracovní část a závěrečná reflexe.⁶*

Vstupní evokace („navnadění“): důležitý **první dojem** – vliv na *celkové vyznění programu*⁷ – tudíž se vyplatí svědomitá připravenost i promyšlenost, představení účastníků, nástin celého průběhu akce, různé přístupy: úvodní rozhovor/prohlédnutí expozice apod.

V **hlavní pracovní části** jsou účastníci vystaveni představované **problematice** skrze dialogy/popisy/informace/různé akce – tu souběžně i řeší. Konání je buď přímo mezi artefakty či v **lektorské učebně**. Pomocí etud/her/mluvených výkladů apod. (záleží na věku diváků, který metoda) se zde předává nejen **teorie** o exponátech, ale i *se zprostředkovává estetický prožitek*⁸.

⁵ (Daniel, 2008 str. 12)

⁶ (Šobáň, 2008 str. 14)

⁷ (Šobáň, 2008 str. 15)

⁸ (Šobáň, 2008 str. 16)

Diváci by se měli s artefaktem (tématem animace) sblížit prohlédnutím **originálu**, získáním odborných informací o něm, vyjádřením vlastních **subjektivních názorů** (získají bližší vztah k dílu; animátor by měl dávat **příležitosti pro reakce/formulace diváků!**). Samozřejmostí je téměř neustálý **dialog** animátora s diváky (jsou si vzájemně „po ruce“; např. reflektivní dialog). Následuje **praktická činnost** (teorie upevněná praxí). Mělo by se dbát na: **adekvátnost** animace k věku účastníků, živé **střídání teorie+dialogů+činností**, vyvarovat se samoúčelnosti:

Účastníci by měli mít pocit, že skrze sérii vzájemně provázaných kroků směřují

k smysluplnému ukončení celé animace.⁹

Závěrečnou reflexi by měl brát animátor **vážně** – nejen, že bude sám rekapitulovat celou akci, ale i nechat účastníky vyjádřit jejich názory (nápady, pochvaly i námitky).

Typologie animací aneb vhodnost typu animace pro konkrétní umělecký projekt:

Animace ve stálých expozicích: výhodou je možnost delšího promýšlení a rozvíjení jednotlivých programů, lze se soustředit nejen na celou výstavu, ale i na jednotlivá témata (umělec, období, výtvarná technika apod.)

Animace na krátkodobých výstavách: vhodnější je efektivní/netradiční řešení (praktické etudy, besedy s autory, promítání apod.)

Animace pro jednorázovou návštěvu: nejčastější, opakuje se stejně, přihlíží se pouze k drobným nedostatkům animace, které se vyladují

Animace pro opakovanou návštěvu: pro stálou klientelu, navazování, rozvíjení a prohlubování na již „odanimované“, lze nahlížet na více aspektů expozice

Animace materiálové: plošné i prostorové výtvarné činnosti vizuálního i hmatového či tektonického charakteru – pomocí určených materiálů

Animace zvukové a hudební: jiný úhel vnímání – pomocí zvuku, *nonverbální interpretace uměleckého díla*¹⁰

Animace pohybové: propojení pohybu diváka s dynamikou artefaktu

---

⁹ (Šobáň, 2008 str. 17)

¹⁰ (Horáček, 2008 str. 19)

Animace slovesné: literární, dramatizační či slovní charakter, vhodné pro určité předměty (Čj)

Animace pro dětského návštěvníka: *pestré střídání činností*¹¹, méně teorie, více vizuální, hravé, více-smyslové pojetí

Animace pro dospělého účastníka: více teorie – odbornější výklady, *oživující aktivity*¹²

Animace pro speciálního návštěvníka: uskutečnění je závislé na *technických podmínkách objektu, přípravných konzultacích se speciálním pedagogem*¹³

Zásady animací pro děti

V dětství se seznamujeme s **kulturním dědictvím**. Animace – poznání, nové zkušenosti i zážitky obsaženy v **edukativní hře** odehrávající se za **přítomnosti originálního umění** (výhoda). Velmi důležité: *názornost, logická posloupnost jednotlivých kroků*¹⁴. Pokud se k animaci přistupuje jako k *mimořádné události*¹⁵, více lze děti **aktivizovat**.

Animátor specificky **vzdělává** s užitím *klasických didaktických metod (Vv, Dv, Čj, Hv atd.)*¹⁶ – ty volí podle typu zpracovávaného umění – hlavní je, aby to fungovalo - např.:

Vyprávění: od dětství se s tím setkáváme (pohádky) – tudíž je nám to blízké, *mluvené/čtené/tištěné (např. pověsti, mýty, legendy, historiky o umělci/díle)*¹⁷

Rozhovor: bystrou komunikací (např. kladením otázek, diskusí) lze diváky úspěšně „namotivovat“ ke zdařilé spolupráci

Experimentování¹⁸: pokud je dobře vymyšlen/připraven, okoření každou animaci, příklad: výběr vhodné vůně pro obraz

Dramatické metody: *veškeré prvky akční tvorby a dramatické výchovy (např. „živé obrazy“, divadelní scénky)*¹⁹

---

¹¹ (Šobáň, 2008 str. 20)

¹² (Šobáň, 2008 str. 21)

¹³ (Šobáň, 2008 str. 21)

¹⁴ (Šobáň, 2008 str. 22)

¹⁵ (Šobáň, 2008 str. 22)

¹⁶ (Šobáň, 2008 str. 22)

¹⁷ (Šobáň, 2008 str. 23)

¹⁸ Pozn. autora: M. Šobáň experiment doporučuje - vidí v tom vhodnost/přínos pro současnou společnost

¹⁹ (Šobáň, 2008 str. 26)

Výtvarné metody: nejčastější, zapotřebí je dávat ohled na: dostupnost techniky, věk zúčastněných,

limity vymezeného času, místo pro realizaci; vzniklá díla děti motivují („suvenýr“)

Projektové metody: *projekt = dlouhodobá, plánovaná a organizovaná činnost, která vede ke konkrétním výsledkům a která je realizací nějakého úmyslu²⁰*, předpoklad: více návštěv skupiny+kooperativní vůle jejího pedagoga; mnoho výhod (např. rozmanitější poznání)

Faktory ovlivňující podobu animačního programu

Typ výstavy, tematický záměr a cíl animace: celek či určitá část expozice/architektury, zacílení – jaké hledisko artefaktu (historie/kompozice/technika apod.), kolik toho chceme předat a komu

Věk, profesní a sociální struktura skupiny návštěvníků: ohledy na stáří i zdraví účastníků

Prostorové a technické podmínky: prostory výstavy x ateliér vyhrazen pro výtvarné aktivity (lepší podmínky - větší svoboda)

Celkový čas trvání animace: rozdělení času na teoretické a praktické části animace, určení

vhodného poměru, počítat i s neplánovaným vývojem připraveného programu (umění **improvizace**)

Individuální dispozice animátora: *režisér+scénárista+herec=animátor, oborové znalosti, technologické zkušenosti, metodické a pedagogické dovednosti, komunikační+improvizační schopnosti²¹*

Pracovní listy

- účastník si něco hmatatelného odnese domů²²

- od jednoduchých úkolů po náročnější výtvarné aktivity

Typologie pracovních listů:

Pracovní listy pro práci s lektorem: méně stran (např. dvojstrana), provázanost s lektorovým

---

²⁰ (Šobáňová, 2008 str. 28)

²¹ (Šobáň, 2008 str. 31)

²² (Šobáň, 2008 str. 31)

výkladem (komentuje, zadává úkoly), *prezentace doplňujícího fotografického a informačního materiálu, místo pro písemné či výtvarné aktivity, slovníček odborných termínů*²³

Samoobslužné pracovní listy: různorodý počet stran (např. list/brožura), obsahují: *klíč k řešení, slovníček; pro neorganizované návštěvníky*²⁴, vhodné: kvalitní grafické zpracování

Závěr

Animace = *typ lektorského programu*²⁵

Doporučená literatura²⁶:

„Galerijní animace a zprostředkování umění“ (Horáček, 1998)

„Dětské muzeum“ (Jůva, 2004)

„Brána muzea otevřená“ (Brabcová, 1997-2002, Nadace Open Society Fund Praha)

Kde získat zkušenosti?: *grantová politika EU podporuje možnost stáží v zahraničních muzejních a kulturních institucích*²⁷

Česká organizace: „Komora edukačních pracovníků při Radě galerií ČR“

---

²³ (Šobáň, 2008 str. 34)

²⁴ (Šobáň, 2008 str. 34)

²⁵ (Šobáň, 2008 str. 37)

²⁶ Viz. (Šobáň, 2008 str. 54)

²⁷ (Šobáň, 2008 str. 37)

Literatura:²⁸

FRIEDLOVÁ, Martina. *Umění: prostor pro život a hru: Animátor umění.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 124 s. ISBN 978-80-244-1995-4.

Daniel, Ladislav. 2008. Předmluva. [autor knihy] Martina Friedlová. *Umění: prostor pro život a hru: Animátor umění.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

Horáček, Radek. 2008. Typologie animací. [autor knihy] Martina Friedlová. *Umění: prostor pro život hru: Animátor umění.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

Šobáň, Marek. 2008. Úvod do animační činnosti a její specifika. [autor knihy] Martina Friedlová. *Umění: prostor pro život a hru: Animátor umění.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

Šobáňová, Petra. 2008. Projektové metody. [autor knihy] Martina Friedlová. *Umění: prostor pro život a hru: Animátor umění.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

Internet:²⁹

KpWin SQL. 2012. zobrazení záznamu. *WWW OPAC 2.0 KpwinSQL.* [Online] 7. 10 2012. [Citace: 11. 10 2012.]

[http://www.wopac.upm.cz/zaznam.php?detail_num=A93727&vers=1&lang=cze.](http://www.wopac.upm.cz/zaznam.php?detail_num=A93727&vers=1&lang=cze)

Šobáň, Marek. 2012. Mgr. Marek Šobáň. *Pedagogika v praxi.* [Online] 25. 9 2012. [Citace: 11. 10 2012.] [http://www.pvp.upol.cz/lektori.php?uname=Marek-Soban.](http://www.pvp.upol.cz/lektori.php?uname=Marek-Soban)

---

²⁸ (Bibliografický styl ISO 690 v Microsoft Office Word 2007)

²⁹ (Bibliografický styl ISO 690 v Microsoft Office Word 2007)